

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

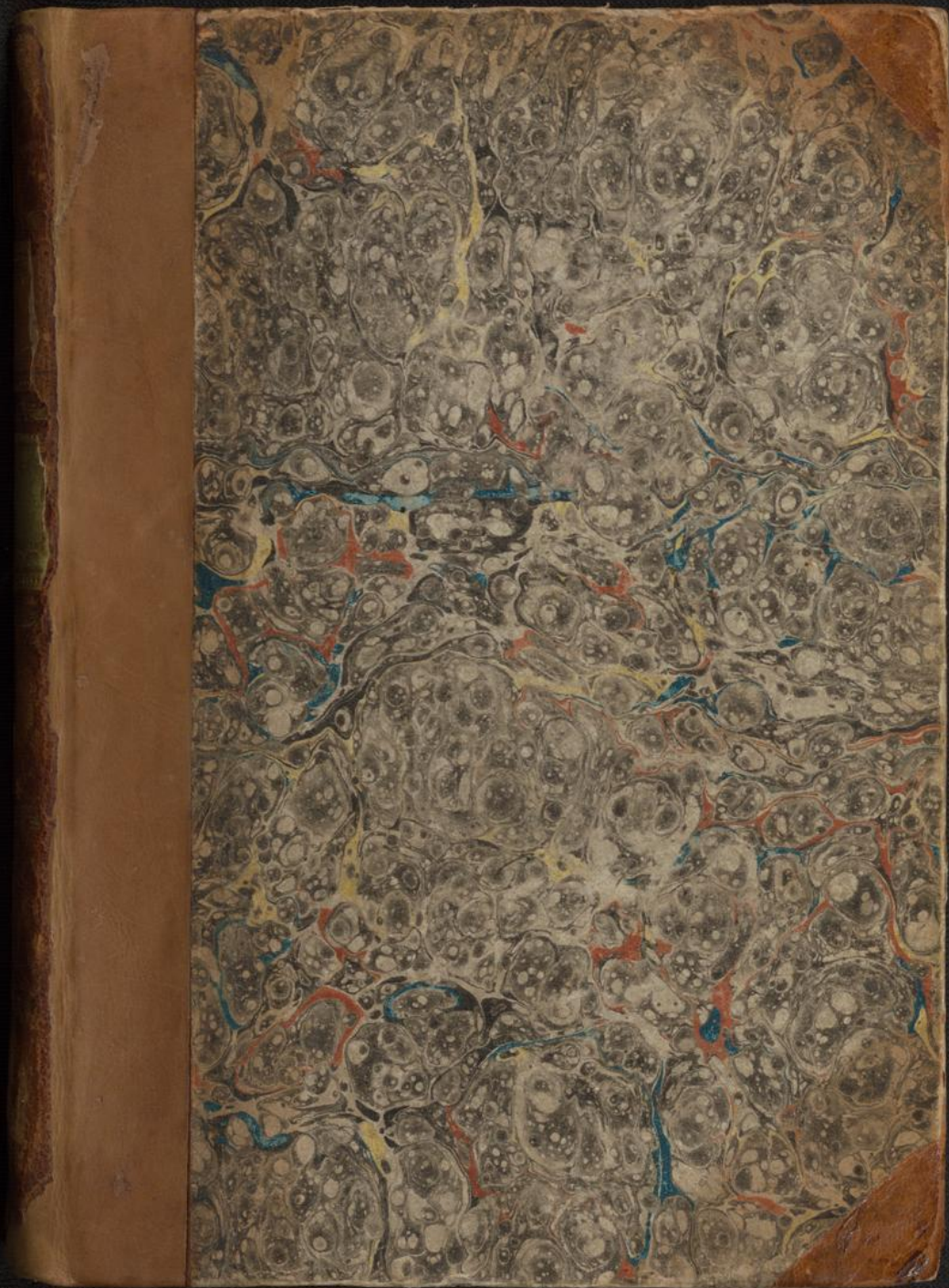
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rhetorica minor

Mennel, Jakob

[Freiburg im Breisgau], 1494

[urn:nbn:de:bsz:31-290360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290360)

K. J.

4° (51)

42 A 1932, 13

RH

1912

AN 789

AN 790

AN 791

AN 792

AN 793

AN 794

AN 795

E. m.

7.

Jacobi Mennel.
Rethorica ymor cū tractatulo
kalendarum nonarū ⁊ ydicum
Iuuenibus admodū utilis.

Hain + 11074

1494

⑦

vpiorib⁹ dieb⁹: dū gmatellos in eplā pfectōne nō parū s̄
ficiētes: ppassionis oculo iuerer: qny mo q̄ rūdā discipulorū
p̄cib⁹ cupiēs p̄descēdere: p̄dolēs tāte meorū scolarīū ignor
antiē attēptam (stultitate sili q̄cū q̄ doctiorib⁹ cōmissa) mo
dum quēdā eplāndi iuxta familiarem donati nrī p̄cessum colligendo cō
ponere q̄ tū scolares suis amicis ac socijs nī ipso tā q̄ tidiā no videlicet vul
gari verū latino q̄dā ydeomat e suos mens affect⁹ scriptoten⁹ exp̄mere
possent. Sed cū animaduertam tātū abhorreo detractores iuidos et em
ulatores q̄ ea q̄ nolūt sane itelligere non cessant i sane calūniari et rephē
dere: vt q̄ statī scribēdo colligere ac collecta i vnū redigere i cepi: mox
mihi ipsi nausēā genueri: memi tū huius mūdi cursus q̄ nemiez scio tam
subducta rōne viuere posse vt eius officiū oib⁹ placeat et neminē offen
dat. Et ideo in cūctorū bonorū retributorē spem mercedis locās: malo
vori studiosorū scolarīū meorū ac q̄desce q̄ ipsam rephēsorū p̄fussionem
cauere: iuuat igit^r oro grā pneumat^s almi: et faciat p̄plef q̄ vtile fiat sic
iniciando: partes eplie q̄t sunt zcf

artes epistolice quor sunt ccto que . Salutatio Exordium |
 narratio | petitio | Conclusio | valedictio | subscriptio et
 p
 superscriptio | salutatio quidē ps. eple debito ac recto or-
 dine mens affectū vel nomina z merita psonarū sibi inuicē scribēciū d
 mōstrās . Salutacioni q̄r accidūt q̄tuor q̄ q̄titas genus numer⁹ z cas⁹
 Quāntitas salutatoris in q̄ē : biptita ē . Quomō : aut em̄ in se superscriptionē
 z subscriptōz p̄met : z longa dicit : aut ē solū affectū notificatōs p̄sone
 mittētis ad recipiētē includēs z huius ē . Gen⁹ in salutatorē ē triplex scz ma-
 sculinū ut ubi adiectiualis determinatio cū affectu in masculino ponit :
 Exēplū . ꝑ. remissis omib⁹ q̄b⁹ socialē amorē p̄petuo decz obfuarī .
 Femininū ut ubi adiectiualis determinatō cū affectu i feminino genere
 ponit Exēplū ꝑmissis singularis q̄b⁹ filialis dilectio sp̄ rot orat . Neutruz
 ut ubi adiectiualis determinatō cū affectu in neutro genere ponit Exēplū
 ꝑmissis singularis q̄b⁹ p̄tinuū s̄r diū maximū p̄fert profectū . Numer⁹ ē
 duplex scz singulari ut ubi adiectiualis determinatio cū affectu in sin-
 gulari ponit Exēplū ꝑmissis oib⁹ q̄b⁹ antiq̄ nrā amicitia i dies restau-
 rat plurali ut ubi adiectiualis determinatō cū affectu in plurali ponit exē-
 plū ꝑmissis oib⁹ q̄b⁹ fratne societate sn ostre p̄tinuo suscitāt . Casus sa-
 lutorū quor sūt ; quinque q̄ rominatiu⁹ genitiu⁹ datiu⁹ accusatiu⁹ et
 ablatiu⁹ : per hoc enim casus om̄i generū z statū p̄sunt formari sa-
 lutationes . Salutatio ꝑma pars eple : q̄ntitas huius : generis mas-
 culini : numeri singulari : casus nominatiui : sic formabit . Notatio pre-
 missis oib⁹ q̄b⁹ socialis fauor p̄petuo vinculo p̄seuerat . Genitiuo ꝑ . o
 q̄b⁹ socialis fauoris viculū rot orat . Datio ꝑ . o . q̄ . honori tuo me sēp
 paratū reddo . Actio ꝑmissi singulari q̄b⁹ socialē honorē obnixe off or-
 tet venerari . Ablatiuo ꝑ . o . q̄ . ꝑlo ex fauore cordis affect⁹ clarissime
 elucescit . Etp̄ r̄ntic ꝑ . q̄buscūq̄ q̄b⁹ sociales fauores p̄petuis viculis
 iugit obfuar . Actio ꝑ . o . q̄ . socialiu⁹ amorū p̄petua vicula iugit obfuar .
 Datio ꝑ . s . q̄ . honorib⁹ vris me sēp deditū habeo . Actio ꝑ o q̄ soci-
 ales amores obnixe off orz venerari Ablatiuo ꝑ o q̄ socialib⁹ ex amori-
 bus cordiu⁹ affect⁹ sēp restaurant z siq̄ similia exēpla . Salutatio
 ꝑma ps eple q̄titas breuis gererz feminini meri singulari casus nti-
 sc formabit . Actio ꝑlit arz q̄t uilibz q̄b⁹ pueris obediēcia sēp p̄medatur
 Actio ꝑ . o . q̄b⁹ filialis obediēcie conamen benigne inspiciat . Datio uot
 ꝑ . t̄onestati tue me sēp deditū habeo Actio utꝑ̄ fraternam carita-

teziugit decz honōari Abltio pmissis singulis qb' sincera ex mēte amī-
cicia nrā semp pferit Etplr vt p' pueriles obediēcie spāū mittunt Ge-
nitiuo zc' filialiū obediēciāz cōamīa beigē i spiciūt. Datio zc' reuer-
encijs vris metotū offero Actio zc' fratnas caritates iugiter decz ve-
nerari Abltio zc' sincers ex dilectiōib' fūicia sedule ostendunt

s Alutacio pma ps epple qntitat' breuis generis neutri' nu-
meri singularis cā' nti sic formabit Ntio prehabitis oi-
bus zc' frequens studiū diligēter p'nuat. Htio. p. s. q. ex
intimi cordi mei affectu te carū habeo Dti o zc' tuo studio fidelit' succu-
rendum statui Actio zc' p'nuū studium oportz diligēter imitari. Ab-
latio. sincero ex corde fūiciū diligēter pporrigit Etplr Ntio. p'cursis
singulis qbus p'nuā studia aniose exequūtur Htio. bonoz opm labo-
res michi accrescūt Dti o. feruentib' studijs tuis nichil negandū puto
Actio. p'nuā trāz studia diligētissime obfuarī decz Abltio pmissis vel
p'libat' omib' v' singulis qbus sinceris ex cordib' feruicia sedulo p'por-
riguntur vel pagūtur zc' Sic suo mō in omib' alijs materijs vel ne-
gocijs formari pnt salutaciōes. Non q' p'esse hec sp' teneat fuari forma
p' quecūq' alia aduc lōge melior hēt enī recte se p'is mō' sicut curricul'
ī fantulis pat' in q' iā p'mū discūt ābulare Non enī pat' illis curriculum
vt semp ipm teneat qn ymotandū per se ābulent lōge meli' quo licet

p Primus mod' formādi salutaciōz in p'dict' qnque casib' est
Voles formare salutaciōz p'mo i nti o dz recipe tres dictio-
nes nti cā' significātes affectū p'donat primaz in p'pria for-
ma iū variat' Sedaz mutet in gti m p'cedente p'pōne cum Tercia dcoz
ponat' i abltio Sz p' illū abltm dz recipi aliqd aduerbiū sedulitat' vt se-
dule iugiter cor di time sincere v' firmiter zc' Et p' h' mōi pōi debz p'ri-
cipiū p'libaciōis in eisdem accidentib' g'maticalib' cū nti o vt p'libata
p'porecta antemissa p'missa ut sumpt' illis tribus fuitus dilectio fa-
uorabilitas et resultabit salutacio talis Seruitus cū dilectionis fauora-
bilitate iugiter sit p'libata in tali vero modo semper debet poni illud
verbum sit vel simile ut primus nominatiuus habeat apposituū et par-
ticipiū vltimum habeat regens Genitiuū summātur tres d'ctiones
genitiui casus affectum significantes. p'primus genitiuus maneat in
propria forma Cui genitiuū debet apponi aliquis nomiatiu' regens
eum Et ille nominatiu' regis aut sit vinculum scrutinium ligamē nod'

amicicia fama caritas etc. **¶** **H** scōs gti^o iterū debz pōi in ppria forma
plocata ppositiōe cū **T**erci^o gti^o dz mutari i ablti m p hoc adūbiū dep
dicti p hoc picipiū dīdicti i eodē nūero gñe et cāu cū ntio et ibi eciaz
dz poni hoc vñ sit aquo nti^o regat a parte añ et illud vltimū participiū
regatur app^o **B**a exm vt obediencie vinculū cum amoris sbiectione sit
humiliter pibatū et sic d alijs **D**ti o sumant tres dcōnes dti casus af
fectū significātes sicut sūt ille **C**aritati cordi dīderio p hoc p mus dti^o
ponat in ppria forma iuariabiliter cū illis adiectis indefinēti: indiffo
lubuli irremissibili indefesse etc. sp sū mēdo vñū d illis in eodē gñe r cāu
cum pmo **S**ecund^o dti^o mutet in gti m pcedente ppositiōe cū **T**erci^o
vero dti^o in ablti m etc. **B**a exm caritati in dissolubili cū cordis desiderio
iugiter p̄latē **A**micicie indefinēti cū amoris fauorabilitate sp añ misse
p̄nibus significo et sic d alijs **A**ctio sumant tres dcōnes acti cā omēs
affectū significantes sicut illi tres acti cā. **C**onstāciaz fuitutem cōamē
¶ **P**rimo ponat aliq̄ adiectiuū d illis irremissibilz i dissolubilem indefes
sam sinceram etc. in eodez gñe cāu r nūero cum pmo actio **¶** **H** ponat
p̄m^o acti^o aut sit ille acti^o p̄stancia aut dilectiōz p hoc illa p̄pō cū cum
aliq̄ gti o d his discipline vigoris vtutis fauoris. **¶** **H** hoc sumat rethor vñ
um de illis abltis vinculo regimie conamie probitate etc. **¶** **H** hoc adūm
vñū dīdicti p̄pō h picipiū dīdictis que picipia dnt se p̄formare cū illo
sb̄statiō affect^o i nūero gñe r cāu. **B**a exm irremissibile amicicia cū vtr
tutis conamie sinceritē p̄p̄rectā. **A**blitiō sumant tres dcōes ablti cā omēs
affectū i motū añ significātes sicut sūt illi tres **A**ffectu honore exhi
bitiōe p̄mo ponat aliq̄ adiectiuū d illis filiali p̄nali sincero etc. **I**n eodē
genere numero r casu cū primo ablatiō. **¶** **P**rimū ablti m sumatur
p̄p̄positiō cum secundo abltiō mutato in genitiuū. **D**e p^o sumatur ter
cius ablatiū in p̄p̄a forma scz exhibitiōi sequente aduerbio dīp̄dicti
similit p̄cipiō ut p̄us. **B**a exemplū filiali affectu cū honore exhibitiōe
semper p̄oblato etc. **I**n vocatiō non potest formari salutatio **C**ui^o rō
est quia affect^o est amica vt ediosa refatio p̄sone mittētis p̄sonē recipi
enti mō p vñū non iportatur notificatio siue refatio p̄ exitatio et p p̄ns
igit̄ n̄ potest formari salutatio p vocati m **S**c̄da causa est ex r̄gla retho
ricali q̄ omīs salutacō rethorical dz syeri i p̄mis siue sc̄tis p̄sonis modo
vri^o n̄ ē p̄me vel sc̄ie p̄sone h̄ sp sc̄de p̄sone igit̄ etc. **S**ciendū q̄ ille salu
tatiōes colorate sunt duob^o colorib^o rethoricalib^o **Q**uoz p̄m^o ē traiecc
a iij

uico dei grā duci Bauarie Nicola^o diuina clemencia archiepūs colos-
 nienſi mandat salutē z omne bonū. Ecce ista salutacio ē pſtituta ex tribus
 ptib⁹ scz ex ſuſcriptioe ſubſcriptioe z salutacioe breui. ſuſcriptio tan-
 gitur ibi ſereniſſiō pncipi ludeuico dei grā duci bauarie ſubſcriptio ibi
 nicola^o diuina clemencia archiepūs coloniēſi. Et ſalutacō tangitur ibi
 mādat ſalutē z omne bonū. Sz mō^o for mādi ſalutōz i ſupmo gduſtar^o ſpi-
 ritual^o eſt ſic q^o pmo ponat ſuſcriptio pſone recipientis Deū ponenda
 eſt ſubſcriptio pſone mittent^{is} deū. ſalutacō breuis ut reuendiffimo i
 Criſto patri ac domino domino Nicolao archiepō diocēſis maguntia-
 nenſi Rupert^o diuina clemēcia epſ diocēſis argenſi mandat ſalutē z omne bo-
 num. Sic pōt eccl^o formari ſalutacō ad papaz niſi q^o ibi i ſpiciaſ adiectiſſi d^o
 fminās meritū pape vt Sanctiſſimo in xpō pri ac dño dño alexādro di-
 uina miſericordie pape ſexto luduic^o dei grā lantgūi^o baſſie optat ſalutē z
 omne ſamulatū cū deuot^{is} pedū oſculis zc. Eſt preterea bñe notandū q^o
 ſeptēz pdictioēs circa quēlibet modoꝝ ſalutacioez formandi ſunt ſuan-
 de. quaz pma tal^o eſt q^o ſalutacio debet eē breuis q^o ad nūeri q̄ntitatem z
 non dimiſuta nec ſupflua. Secunda q^o ſalutacio debet eē lucida z non
 obſcura ſic q^o non p̄tineat uocabula rara et inuſitata. Tercia q^o debet
 eē manifeſta z facilis ſine fminis equoc^{is} z oracionib⁹ amphibolojſis.
 Quarta. ſalutacio debet eſſe iuſta z honeſta ne impediāt exaudibilitatē
 vt bñiuolenciā. Quinta q^o debet ſalutacio eē uera i uerifiſſimis ne audiētē
 trahat ad indignacionem. Sexta non debet eē nugatoria hoc eſt q^o in ea
 nō debet eſſe uñ^o z eiufdem dcois i uñ^o repetitio. Septia ſalutacio non
 dz eſſe rigmatica nec metrica ne audiens aut d̄riſione aut i dignatione
 moueatur

e xordium quid eſt ps epiftole fmone breui et generaliad ea
 que ſequunt^{ur} animū auditoris preparans. Exordio quot ac-
 cidūt ſia que qualitas formacio ptās Qualita sexordioꝝ i q̄
 eſt duplex eſt quō aut enī amicable ſunt exordia aut hoſtilia. Que ſūt
 amicable q̄ amic^{is} ſcribūt ut cū arcū riuulis nat^o n̄ritur in ſudare ge-
 nitix tūc ſua tenet ſuffragiū elargiri. Que ſūt hoſtilia q̄ hoſtib⁹ ſcribūt ut
 faciliter q̄s a ſocietate excludi ſi qui effectū hōeſtat^{is} ſuare ſi curat. Itās
 exordioꝝ quot ſūt octo que p̄dima ſcda ſcia q̄ta q̄nta ſexta ſeptia ce-
 taua. p̄dima ptās ē q̄ exordii i cipi p̄ra noie vt q̄lia unuſq̄q̄ ē talia fa-
 a iij

tur et operatur Secunda qua exordium incipi potest a pnomine vt **M**le
 bonus habedus est qui a iusticie tramite nunquam cernitur declinare Ter
 cia a verbo incurrir odium qui arguit criminosos Quarta ab aduerbio
 sicut pullus ad gallinaz ita fili ad matris aulas puolat nutritiuas Quin
 ta a principio ambulans recto itinere et timens deum dispicit ab eo qui in vana
 graditur via. Sexta a punctione s illud scio neminez tam subducta racioe
 viuere posse ut ei officium omnibus placeat et neminem offedat. Septima a p
 posicioe ex visu pnoscitur vir et ab occurru faciei sensat. Octaua ab inf
 lectioe heu facienti contra pshuetudinem hucusq tam laudabiliter obfuar
 Formacioes exordioz qmuis sint ples sufficiat tamē tal. Primo accipi
 atur vnum d illis noib affectus peticio dsiderium dilectio amicitia socie
 tas et. Deim vnus gti talis l similis scz dprecatis amici honoris pnciois
 amoris et. Deim aliqd aduerbiū scz illuc istuc ibidē inibi. Deim acci
 piatur tale aggregatū l sibi simile l ad amicum l ad fauore ad sociū ad p
 ceptoz ad dom. Dep aliquod aggregatū d istis demerito de adigno de
 iure d iusticia et. Desup vni dirigitur referit recitatur iducitur et et pē
 ultio vnum de illis ubi procul dubio semoto dubio remotio dubio seclu
 so frustrato suppsso et. Et vltio adiungat tiz oroz mens petent nulla
 te obfuscat l viculum dilectiois sp roborat vel fides societatis semp elu
 cidatur et. Da exm affectus amicitie illuc ad sociū merito recitatur vbi
 procul dubio vinculum dilectionis sp roboratur. Reliqua exordia his si
 milia facile pcticanti apparebunt

Narratio quide est ps epistole rem gesta vel res gestas vel tā
 q gestas declarans ac venuste explicans. Narracioni q̄t ac
 cidūt tria que Qualitas Regula et Formacio Qualitas nar
 racionū inq̄ est In modis et i formis. **N**ō dī qui sunt simplex vbi in matia
 dictaminis simpliciter et grosso mō expmitur mentis cōceptus vt vobis i
 notestat in his scriptis q̄ ego iturus sum ad scolas Rotenburchenses et in
 eis pmāere donec audiero petrū hispanū et albertum usq̄ in fines. Et ar
 tificial vbi in matia dictaminis artificialit̄ zornate pceptus mentis expmif
 vt vze siquidem reuerencie firmis duxi enodare meam intensioz dsari in
 rotenburchense regimen illicq̄ petri hispani pbiaz fmoctionalem ac al
 bertū naturalez usq̄ ad finem addistendo ans aduerse. Forme narracionū
 quot sūt due que amicabile et hostilis. Amicabile ē illa i q̄ amabilia narra

tur vt vestre siquidem dilectioni pateat quod preter vos carioze habeo
nemie z hostilis e in q hostilia narratur ut Luc fallacie pateat tueq i
pbitati te a bonoz pforio peit' refuta du fore Regule narraciouz quot
sunt quuoz que pma scda tcia z qtra pma e q omes supiores persone
tenet pronoia picipia et xba in pli numero Secuda q omes plone me
di status z infimi non habites plurib' mandare qua suis st ditis tenent
pronoia participia vt verba in singulari nuero Si autz habnt pluribus
alijs mandare non ut suis subditis tunc stinent plz numeru Tercia
regula e in quocūq narracio incipit in eode debet terminari qz viciu est
eudem singularisare zp' ea eum plu alisare. Quarta regula e q vna et
eadem dictio non debet sepi' resumit vt p' dictu est pma regula sic
claret Si duces siue pape q sunt persone supmi stat' pstitunt narra-
ciones tuc ponit xba pnoia z participia in narzacione ponenda in pli nu-
mero ut Nos Sigismud' dux austrie notificam' vobis p pntes q visi-
taturi sum' vras ptes d'stando castra ciuitates z villas. Nos Rupi'
diua clementia epus diocef' Astu' notificamus vobis p presentes q p
recturi sum' p vras regiones ibidem spaciado pro pcordia Secuda re-
gula sic iteligitur quod omes persone medii stat' z infimi sicut comites
barones qui sunt medii stat' militaris Lues qui sunt infimi stat' qn' p
ficiunt narraciones ponunt verbum singlris nūeri simlr pnomē z par-
ticipium ut v're siquidem dilectioi pateat. q ego z c' Tercia regula sic
p'z Si narracio incipitur in fri nuero eciam dbet terminari in singulari
Si vero incipitur in pli debet finiri in pli quia alias generaretur tediū
sic quod aliqs vobis aref in pncipio narraciōis et in posterū tibi aref
Quarta regula sic iteligit q vna et eadē dictio non debet sepi' resumit
in narraciōe sine colore rethorico qa alias pmitteret viciū sed cum co-
lore potest fieri qd dicit' traductio et diffinit' sic Traductio est quando
vna et eadem dictio ponitur bis ornate diuersis significacionib' vt cri-
men tu vita vt sit tibi vera vita vbi primum vita est verbum imperati-
ui modi et vltimum vita est nomen prime declinacionis p' dicit' et eciam
adiungi quinta regula sic quod narracio non debz vti dictionibus obscu-
ris vel inusitatis sed consuetis et si dictio iusitata ponere i narracio-
ne tunc talis debet circumloqui Explm Si quis vellet pōere in suo dic-
tamine ille est filius prespiteri sic debet circumloqui ille est filius homi-
nis cui data e potestas ligandi z soluēdi atz corp' xpi p se iudi Si eel ali-

quis vellet dicere ille est fili⁹ pessime meritis: sic circūloq̄: ille ē fili⁹
mris q̄ q̄rtidianis gaudet nuptijs. Formaciones narrationū quot sūt
q̄nq; p̄ma formatio ē de narratōe simplici relique dō artificiali. volēs
igit̄ simplices ac grossam formare narrationē sic procedat p̄mo ponat
vnū de illis aggregat̄ vobis vel tibi inotescat vel liquecat in hijs scrip
tis: vel tibi significo elucido declaro insinuo &c. Deinde vnū d̄ illis ag
gelat d̄sideriū meū versat̄ &c. Deinde vnū de illis ad studiū vniuersale
Tubingense friburgenū vel p̄arsienē ad curiā romanā &c. Depost vnū
d̄ illis aggregat̄ et ibidē intendo p̄manere vsq; ad gradū baccalaurea
tus inibi optimarū l̄raz studio diligēt̄ insudando. Desup vnū de illis
aggregat̄ ut meū possim defendere statū clericalē sine q̄b⁹ in vita nul
lus potest p̄fect⁹ haberi. Quib⁹ artib⁹ adept⁹ nichil pl⁹ valet mens me
a desiderare nichilq; iucundius vnq; michi accidere potest &c. Exēpla
docēt. Secunda formatō ē q̄ p̄mo recipit̄ vrē vel tue siqdē societati fra
ternitati amicitie paternitati dignitati reuerēcie &c. Secūdo vnum d̄
illis cogor enodare mēt̄ affectū: significo intimo cordis conamine isi
nuo meā defectuositat̄ egeciā clarifico meā cordis subiectōz. Tercō
vnū de illis De studio arcū liberaliū iherere: vel me ī intēsiōe d̄fari
circa subtilissimaz arcū studia: vel optimoz mox indagamē &c. Ter
cia formatio ē q̄ p̄mo ponitur vnū de illis clarificando vrē ī desinēti ca
ritati meā itētoz ut p̄mulgando declaro vrē fauorabilitati mei animi
affectū: vel hinc ē q̄pater amande cogor vris p̄anis pietatib⁹ reuelat̄
me ī digēciā: p̄uersatōz: itētiōe &c. Secūdo vnū de illis Quia mens
mea sēp̄ delectat̄ circa cacumina sciēz sine q̄rū inq̄sītōe null⁹ potest b̄i
exaltari: vel ut insitat̄ morib⁹ ī q̄ntū potest̄ n̄ ī sine morū virtutib⁹ nul
lus ad altiora puenire potest. Quarta formatō ē q̄ format̄ p̄ oēs sex ca
sus. Nominatiuo sic vrā dilectio noscat me visitaturū scolas rotenbur
genses et depost vniuersitatē tubingensem &c. Estio vrē q̄dem dilectio
nis inest̄ scire & p̄gnoscere meas egestates varias & ī finitas: v̄ meos
labores fore ī tensoz ac magnos. Datiuo vrē dilectioni significo meaz
mēt̄ ī tētoz q̄t⁹ mihi in solaciosum remedium occurrat̄ &c. Accusati
uo vrāz dilectōe p̄sens ī format̄ scriptū de studiū mei ī choatōe et cō
tinuatione. Vocatiuo dilecte vir nūq; tam grata sunt ruriculis plu
uia dulcissima tempore longe siccitat̄ quaz tue michi essent littere post

longū silēciū . Abltō ex litteris enī tuīs facile p̄sperī te et valere et si mō
do me diligere sed et vehemētē amare . Quia formatō ē generalissima
q̄ seꝛ petest capī intimo ref̄o: possit: oc nomē adiectū d̄minās meritiū p̄
sone recipiētis ab illo format̄ s̄b̄stātiū vt a serenissim⁹ format̄ serēitas a
dilect⁹ dilectio: ⁊ illud nomē ponat̄ in īncipio narratōis in d̄tō ut discre
tioni tue significo q̄ quīs local̄ distācia nos sepet: cathena tū verē dilec
tionis īdissolubilit̄ adunat̄: et ille vltim⁹ mod⁹ patet de oib⁹ casib⁹ . De
ntō vestra serenitas sciat neminez mibi p̄t̄ sic cariorē fore ⁊c̄ . De ḡtō
vrē serenitatis in tē scire q̄ aduētur⁹ sū ⁊c̄ . De d̄tō vrē serenitati notiss̄
come scriptur̄ oēs tractat⁹ Alberti manu p̄pa . De actō vrāz patnitatē
p̄cib⁹ peto q̄b⁹ possum . De vtō o amātissime vir vrē pateat cordialitatis
q̄ ista nauis q̄ ī docto p̄mittit̄ gubernatori defacili p̄quassat̄: vel sic dile
cte pat̄ vrē reuerēcie significo . De abltō a vrā didici p̄mitate quō fili⁹
ꝓcupiscens sapiēciā suare debz iusticiā: itaq; de⁹ p̄bebit illā sibi effluētē

Petitō qd est pars epl'e rem i petrādā vel res i petrādas des
center postulans . Petitōnī quot accidunt qnq; que qualitas . regula . ꝓdictio . numer⁹ et formatio . Qualitas petitō
num in quo est in modis et in formis: modi q̄ sunt simplex ubi ī matia pe
titōis simp̄liciter ⁊ grosso modo exp̄mit̄ ꝓcept⁹ mēt̄ vt ego peto q̄ tu ve
lis ad me venire: et artificialis vbi ī materia petitōis artificialit̄ et orna
te ꝓcept⁹ mēt̄ exp̄mit̄: vt ad me venias peto ne recuses . Regule petitō
num quot sunt septē: que p̄ma sc̄da t̄cia q̄rta q̄nta sext̄ a septia . P̄rima
regula est q̄ petitō dz esse digna q̄ ī dignū exaudiri n̄ dz et itelligit̄ sic q̄
petitō debet esse digna suo mō q̄ntū ad p̄sonā mittentem vel petentē sic
q̄ p̄sona mittēs sit digna illa re pro qua sit petitō quia si nō tūc petitō mi
tēt̄ non exaudiret̄ . Exēplū si aliq̄s ideota vel laic⁹ peteret apostolicū
pro episcopatu vel pro officio aliquo vbi non sufficeret preesse non exau
diretur sed de iure sibi denegaretur . Alio modo petitio debet esse digna
quoad res petitas scilicet vt res petita digna sit vt sibi conferatur . Vñ
versus . Si res sit digna: capitur in mente benigna . Secunda regula ē
q̄ petitio debet esse possibilis quia alias non esset exaudibilis vt q̄ res
petita non sit nimis grauis vel difficilis ipsi concedenti . Et ergo si quis
peteret sibi dari inconsuetum et impossibile talis non exaudiretur: quia
ad ī possibile nemo obligat̄ vt si q̄s petet se facere lōgiore v̄ huiusmōi r̄

si aliquis peteret regem in garie pro regno suo: illa petitio esset stulta: et ergo non est exaudibilis: hoc id attestat kathy dicēs. Quod iustum est petitio vel quod videatur honestum: non stultum est petere quod possit iure negari. Tercia regula est quod petitio sit iusta et honesta: quia iniusta et inhonesta sunt refutanda ut si quis peteret sibi admitti adulterium vel fornicationem: non audit. Quarta regula est quod petitio in quantum numero incipit in eodem debet terminari et finire: quia alias committeret vicium ut si petitio inciperet in numero plurali et finiret in numero singulari vel everso. Quinta regula quod signa petitionis sunt hec que sunt quatenus quod propter idcirco ideo ob id cui rei causa quod sobrie quod bene et cetera. Sexta regula quod verba petitoria sunt peto supplico precor posco rogo in quo obsecro exhortor: et illa verba possunt poni in numero singulari aut in numero plurali sed exigentia persone mittentis. Septima regula quod aduerbia determinantia sunt hec et similia cordintime sincere humilissime precordialis fidelis obnixus totalis suauis et cetera. Conditio petitionis que sunt: sex: que prima secunda tertia quarta et cetera. Prima dicitur est que narratio prece dicitur petitionem: tunc petitio i choari debet ab his signis que quod apparet. Secunda quod in petitione debet poni pronomen possessiuum scilicet tua vel vestra secundum exigentiam persone mittentis. Tercia ibi debet poni verbum petitorium ut exoro supplico. Quarta post hoc dicitur affectum significans pueniens in singulari accentiibus grammaticalibus requisitum cum pronome possessiuo ubi cum dictione affectum significante pronomen possessiuum tunc adiectiuum determinatum que nichil aliud est quam adiectiuum determinans verbi affectum. Exemplum de nomine ut socialis amor: ubi socialis est adiectiuum determinatum: amor vero nomen affectum. Exemplum de pronome ut reuerentia vestra: ubi reuerentia dicitur affectum pronomen vero adiectiuum determinatum in proposito dici solet. Quinta quod potest aduerbium determinans verbum petitorium ut reuerentem deuote: vel principium petitionis ut rogans exorans exortans. Sexta quod debet poni iunctio ut quatenus inde tunc subiugetio est totum negocium pro quo fit petitio. Exemplum Quapropter vestre supplico reuerencie humilissime quatenus me promoueri habere velitis vel dignemini et cetera. Numerus in petitione quod duplex est duplex scilicet singularis et pluralis: singulis equum verba petitoria singulariter ponuntur ut vestra dominatio orat quod rogo precibus quibus valeo: pluraliter est quum verba petitoria pluraliter ponuntur: ut vestra paternitate rogamus precibus quibus valemus maximis. Formate petitionum que sunt tres: que prima secunda et tertia: prima formatio siue prima modus for-

mandi petitiões est talis volens formare petitiõem artificialem sic proce-
 dat primo accipiat vñs de illis agregatis Cur supplico vestre discreti-
 oni cordintime. vel quare vestraz implozo dignitatem sincere. vel ideo
 vestra in quiro beniuolenciam mitissimo cordis cõamie Beinde vnum
 s̄ illis agregatis quatinus in huius rei negocio exhibeatis vos michi fa-
 uorabilem vl̄ quatin̄ non differatis michi vltiora subsidia porrigere
 ut vza beniuolencia a me nõ subterfugiat in necessitat̄ articulo Da ex
 emplum Cur vestre supplico humilitati cordintime quatinus in huius
 rei negocio vos michi fauozabile exhibeatis Reliqua exempla quilibet
 scolarium iuxta capacitatē sui intellect̄ formare curet successiue meliora
 Secunda formatio siue secundus mod̄ formati petitiões est : primo
 ponatur vñs de illis deprecando ex horroz vestraz beniuolenciam. postea
 do in quiro vraz benignitatem / obsequando rogitat p̄s scriptum vraz ami-
 ciciam. Beinde vñs de illis quatinus michi succuratis in p̄narratis.
 vel quatinus michi amicitia singularē exhibeatis etc. Depost q̄ si fe-
 ceritis ego semper vester ero pronus vl̄ si fecerit̄ cõsequar honorē & vti-
 litatem vel si fecerit̄ ego ero vobis in omibus subiectus Tercia for-
 macio siue tercius mod̄ formati petitiões est q̄ recipiat̄ur huiusmo-
 di agregatus pulsu p̄catiuo vestram accedo paternitatē ut michi succur-
 ratis vel pulsu prerogatiuo accedo vraz reuerenciã ut auxilium preste-
 tis / vel peticione amicabile vestram implozo mittitatz vl̄ precordiali desi-
 derio vestram deprecor amicitia vel plenaria d̄precaciõē vraz accedo le-
 galitatem quibus p̄ncipijs sic positis Iuuenis rethor semper ponat ne-
 gociũ pro quo petit cum l̄s quatinus & sic habebit petitiõē fm̄ tres mo-
 dos capiat iuuenis quem velit .

c onclusio quid est pars epistole premissas partes siue premissa
 idictamine posita ordinate ac debite determinans Conclusi-
 oni quot accidit tria q̄ Qualitas potestas et formatio Qualitas plu-
 siois quortuplex ē duplex q̄ amicabile ut est illa inq̄ amabilia p̄cludunt̄
 Ethostilis quemadmodũ ista est inq̄ hostilia p̄cludunt̄. Exemplũ p̄mi
 b̄ si feceritis me semper ad queuis vestra habebitis paratus Exemplũ
 secũdi hoc si omiseritis inq̄buscumq̄ valueropenam condignaz vobis i-
 feram Potestates conclusionis quot sunt tres q̄ Conditionalis ut ista
 conclusio inq̄ ponitur conjunctio condicionalis . Da exemplum
 b

ut si fecerit habebitis me pronū vobis et obsequiosū Causalis tñ ut ista conclusio in qua ponit coniunctio causalis Da exemplum ut quia si pces mee apud vos habuerit processum ex tñc i singulis vobis ero subiectus et familiaris Cōditionalis et causalis simul Da exm ut si talia fecerit me pronum qz habebis ero et insuper vobis et Formatiōes conclusio-
 rum siue modus formandi conclusiōes quort sunt tres qui primus secundus tercius Primus modus formandi conclusiōes ē quo primo accipitur vnum d hīs Ad erga vos ul' apud vos l' erga te ul' erga vestraz pñitatem Secundo vnum de illis deseruire refundere recōpensare uel simile Tercio vñ de illis studebo ordinabo l' pcurabo et Da exemplum q' erga paternitatem vestram viribus quib' possum reconpensare studebo Secundus modus formandi est quo primo accipitur vnum d illis pro quo pro eo ex hīs de hoc et Secundo vnum de illis vobis astringo lacius famulari vel vobis humilius subiacebo vel vestris doctrinis actenci' adhibere Da exemplum pro quo vobis astringo humilius subiacere et Terci' modus formandi est quo pmo accipit vñ d illis in hīs singulis faciat In hīs p'libat' vrā discretio pcedat In hīs p'fectis omnib' vrā amicabile dilectio agat in p'arratis facietis i p'atis vrām desiderium michi pandet Secundo vnum de illis prout ego in vos confido prout in vos tanquā i meum confugio pceptorem singularem prout ego in vestram reuerenciam fidem gero firmiorem prout ego vester seruitor tanquā i meum promotorem cordintinum confido Da exemplum in p'actis vestra amicabile dilectio agat prout ego in vos tanquam singularem fauorem fidem gero et

valedictio est pars epistole in qua debito ac recto ordine finalis recipienti mentis affectus dclatur Valedictioni q't accidunt vnuz scilicet Significatio valedictionis quortplex est duplex que fauorabilis ut est illa in qua desiderabilia optant fauorabilis ut est ista in qua horrida seu refutabilia optant Et d'plum primi ut Vale felix sanus probus et Exemplum secundi Vale infelix insanus et

De subscripcione

ubscriptō ē ps epistole in q̄ noticiā ei⁹ vñ corū a q̄ vñ a qb⁹ lra
dirigitur manifestat. Subscripcioni quot accidunt q̄nq̄ que
regula meritum status conditio et affectus etc. Regule sub-
scriptiois quot sūt sex scilicet prima secūda tertia quarta quinta et sexta
Prima Regla ē omnis subscriptio ē debite locanda vñ hoc sit in superi-
ori margine vñ inferiori et h̄ in capite vel in principio ul̄ in medio aut in fine
aut in cauda iuxta exigēciaz psonaz. Secūda regula om̄is subscriptio
sup̄mōz ad inferiores in sup̄iori margi e est locanda ut q̄n p̄ncipscri-
bit militi tunc subscriptio ei⁹ est locanda in sup̄ma vel p̄ma parte lr̄. Et
ista regula est itelligenda d̄ quibuscūq̄ superiorib⁹ ad subditos suos. Ter-
cia regula est q̄ om̄is subscriptio equaliū psonarū i medio marginis ē
ponenda uel circa finē cāusa hūilitat̄. Quarta regula om̄is subscrip-
tio inferioris ad superiores circa finem lr̄ uel ex p̄te est ponēda. Quinta
regula subscriptioi impatoris ē addenduz hoc cōplexuz semp̄ augustus
qz talis semp̄ tenet̄ regnuz augere in q̄ntuz potest sit igit̄ tal̄ subscriptio
ei⁹ Frideric⁹ d̄i grācia rex romanorū sp̄ august⁹. Sexta regula in sub-
scriptioe sup̄mōz p̄ter q̄s i om̄i pape est addendū hoc p̄plexū dei grā quo
ad seculares. Sed quo ad sp̄iales est adiugēda hec oratio diuina clemēcia
ul̄ misericōdie diuina. Sed si papa formaret subscriptioz tūc ē adiugēda
hec orō diuina p̄piciācie ut i exēplo Nicola⁹ diuina p̄piciācie papa q̄n-
tus toti ecclesie cristiane p̄fuator et vrbis romane gubernator. Sed i-
mpator sic scribit Albert⁹ dei grācia impator imperij romani semp̄ au-
gustus. Meritum subscriptiois quottuplex est duplex scz i natum et at-
tributū vnde meritum innatū est q̄ attribuitur alicui non rāciōe officij
stat⁹ uel dignitat̄. Sed rāciōe sue natiuitat̄. Et tale est duplex scz meri-
tum innatū p̄ sanguinitat̄ et dignitat̄ vnde merituz innatū p̄ sanguini-
tat̄ est quo aliquis meretur dici pater mater soror frater etc. Sed
merituz innatum dignitat̄ est quo aliquis meretur dici dux baro mar-
chio etc. Talis enī dignitas a parentibus originem trahit. S3 meritū at-
tributuz est illud quod attribuitur alicui rāciōe officij status vel digni-
tat̄ et non rāciōe sue natiuitatis. Et tale eciam est duplex scilicet trā-
sitorij et p̄m̄ensvñ meritū attributū trāsitorij ē q̄ attribuit alicui i cer-
torpe t̄n̄ m̄et sp̄ cū eo cui⁹ ē ut ē rector scolariū burgimgr̄ sculter⁹. S3
b ij

meritum attributum permanens est q̄ attribuitur alicui in certo tem^o
pore et semper m̄act cum eo cuius est vt imperator papa m̄gr̄ doctor p̄
spiter ꝛc/ Status subscripcionis quottuplex est triplex scz spūal liter-
atus et secularis et qlibet illoꝝ diuidit̄ in tres grad^{os} scz supremū mediū
et infimū ꝛ n̄icuiq; p̄sone sunt attribuēde certe d̄terminacōes iuxta exi-
genciā status ꝛ gradus Pro quo nota diligenter quiq; notabilia que
fere oibus partib^{us} ep̄le d̄fruiunt primū notabile ē q̄ status spūal sunt ts
grad^{os} scz sumus medius ꝛ infim^{us} Da exm̄ d̄ sumo gradu ut papa q̄ dicit̄
esse sanctissim^{us} clementissim^{us} benignissim^{us} piissimus beatissim^{us} m̄ficor
dissimus purissim^{us} ꝛc/ Similiter cardinalis patriarcha archiep̄us lega-
tus abbas infulatus p̄mas ꝛmendator minister general^{is} q̄ tamē dicūtur
venerabilissim^{us} reuerēdissim^{us} p̄stantissim^{us} ꝛciosissim^{us} metuēdissim^{us} p̄s
Da exm̄ de medio gradu ut ep̄us minor siue simplex suffraganeus ꝛpo-
sit^{us} decan^{us} archidiaconus Scolasticus cantor pleban^{us} canonicus offic-
ialis abbas minor prior mōachorū q̄ dicūtur venerabiles honorādi re-
uerendi religiosi ꝛc/ Da exm̄ d̄ infimo gradu ut om̄s religiosi canonic^{us} m̄-
ozes prespiteri diaconi cappellani subdiaconi acoliti q̄ dicūtur honesti di-
sereti deifici deuoti dilecti electi ꝛc/ Secundū notabile est q̄ stat^{us} secu-
lariū eccl̄iaz sunt tres gradus scz sumus medi^{us} et infimus Da exm̄ de su-
mo ut imp̄ator q̄ dicitur inuictissim^{us} potentissimus illuminatissim^{us} glorio-
sissimus Similiter regi romāoz ꝛdicta attribuūt Sed rex fr̄cie cristia-
nissim^{us} Sed reguli dicunt̄ preclari illustres ꝛc/ Sed ꝛncipes duces mar-
chio ꝛc/ Comites maiores dicūtur illustres incliti ꝛclari sublimes et cel-
lentes magnifici excelsi victoriosi graciosi serēi hiis tamē vsus nūc q̄q;
scribit suplatiue ꝛ min^{us} bene Da exm̄ d̄ medio gradu ut baro maior
baro minor comes minor liberi qui dicūtur generosi egregij sublimi ex-
spectabiles Militēs vero d̄nr̄ strenui fortes robusti animosi imp̄teriti
Sed militares marchschalcus Capitaneus Nobiles dicuntur Validi
famosi honesti ꝛc/ Da exemplū de infimo gradu ut ciues consules iudi-
ces burgimagister scultetus ꝛc/ qui dicuntur prudentes sagaces ꝛo-
uidi circumspecti hōesti Sed sutores sartozes piscatores rustici famuli
ciuitatis dicuntur ꝛobi fideles laboriosi austeri operosi Tercium no-
tabile quod status litteratorum similiter sunt tres gradus scilicet sumus
medius et infimus Da exemplum de summo ut
rector vniuersitatis Doctores theologie doctores decretorum docto^{rum}

res legū doctores medicine licenciati in hīs magistri arcū bacalaure^o
theolige q̄ dicū tnr spectabiles venerabiles p̄fundi prudentissimi sapien
tissimi illumiatiissimi iuris p̄tissimi egregij eximij clarissimi **Da** exm̄ de
medio gradu ut baccalaurei arcū Studētes rhetores notarij Rectores
simplices q̄ dicū tur seduli inbuti discreti bēnuoli ingēiosi abiles **Da** ex
emplū d̄ infimo ut locati pedagogi puifozes cantores simplices oēs sco
lares q̄ dicū tur disciplinari dilecti studiosi obediētes **zcs** **Quartū** nota
bile ē de amicis **z** de inimicis vnde amici d̄nr p̄cordiales amabiles d̄sidera
biles dilecti chari optabiles intimi p̄dulces cordiales sinceri p̄cipui **zcs**
Sed inimici dicū t maliuoli maliciofi p̄terui odiosi neq̄ciosi puerfi vicio
si inpositi inepti insulsi et illi sunt i quinduo duplici differēcia quidā enī
sunt **Tirani** q̄ vocant̄ ptumaces indurati nequā viles infelices inualidi
Quidā iudei q̄i fideles fallaces p̄terui desp̄ati obtusi ambiciofi ceci ma
ledicti vocant̄ **Quidā** hīpocrite q̄ dicū tur puerfi obtusi similitozes **zcs**
Quidāz heretici q̄i vocant̄ fraudulentis iudi iniusti infideles iniqui odi
osi abiecti **Quidāz** uero apostate **z** illi dicū tur maligni maledicti renū
ciati retrōgadi **zcs** et rectē scriptio inimicoz est opposita scriptiōi amico
rū utz **Quintū** notabile est que notata sunt d̄ statu **z** merito virorū sunt
eōi suomō notanda et itelligenda d̄ statu et merito m̄lierū qz mulieres
honore virorū gaudent **Tolle** exēpla de statu m̄lierū spūali ut abbatissa
priorissa que d̄nr honozade virtuose honorabiles **Circūsp̄cte** p̄uide re
ligiose **zcs** **Aliq̄i** tamē in illo sup̄mo gradu positiū mutat̄ i sup̄latiuum
ut dicant̄ honozandissime virtuosiss̄e **zcs** **Alie** autez m̄lieres spūales di
cunt̄ electe benedictē benignē deuote p̄templatiue ancille xp̄i famule cri
sti. **Exēpla** d̄ statu m̄lierū seculari ut impatrix q̄ dicū t potētiss̄a ḡciosiss̄a
illustriss̄a Sereniss̄ima **Sed** ducissa dicū t inclitiss̄a p̄clariss̄ima illustris
sima **z** specialit̄ debent merita mulierū d̄terminari ist̄i adiectiuis virtuo
se speciose venuste **zcs** **Alie** vero m̄lieres dicunt̄ ur morose decozose pul
chre formose bēnuole honeste probe cum meritis suozum virorum
Condictio subscriptionis quottuplex est quiutublex est que prima secun
da tertia quarta quinta **zcs** **Prima** est qua dictator debet sumere no
men proprium et cognomen persone mittentis ut **Petrus** volfflin
Secunda est qua debet recipere meritum persone mittentis ut arcium
et medicine doctor **Tercia** condictio subscriptionis ē qua debet po
nere locum habitacionis ut **Roemburgicis** **Reccarum** .

Quarta qua debet cape affectū mittentis cū hoc pnoie tuus vel suus vt
tuus pater fautor vel amic⁹ etc. Quinta qua debet sumere adiectiuum
cū aduerbio semp si placz vt sibi simili ut dilect⁹ char⁹ bon⁹ singulari to
tus etc: et tūc fit tal' subscriptō ppetri. Quolli arcij et medicie doctor et
neccarū cōpat tu⁹ singulari semp dilect⁹ vel pcordial⁹. Affect⁹ subscrip
tōnis quottuplex est: duplex: q: amicabil' et hostilis: vñ affect⁹ subscrip
tōnis amicabilis est iste qui notificat psonē recipiēti i amicabilib⁹ ut so
ci⁹ tu⁹ fautor tu⁹ frat' pater tu⁹. Sed affect⁹ hostil' est ille qui notificat
psonē recipienti in hostilib⁹ ut iohannes aduersari⁹ tu⁹ inimic⁹ tuus.

¶ **S**uprascriptō ē ps eple i q̄ noticia ei⁹ vel corū ad quē vel ad
quos lrā dirigit: manifestat. Suprascriptōni quot accidūt
Sex que Regula meritū stat⁹ conditioi formacio ⁊ affec
tus. Regule suprascripcōis quot sunt septem que p̄ma scda terciā etc.
Regula p̄ma ē omis suprascripcio aut tota ponēda ē i dno aut p̄ncipa
lis ei⁹ ps sic q̄ ipsa quo ad nomē p̄p̄riū recipientis ⁊ meritū debz poni in
dno casu ut notabili viro circūspecto viro etc. Sed nom' loci in ḡtio vt
abl'io poni dz ut Friburgi vt in friburg. Scda regula omis sup̄scrip
cio est exteri⁹ ad dorsum eple ponēda ⁊ hoc est xū de p̄la clausa q̄a si est
et apta et p̄sone essent in medio vel i fimo statu tūc nulla sup̄scriptō ē po
nenda exteri⁹ ad dorsum littere. Tercia regula sup̄scriptō sup̄moy bis
potest poni in lrā habēte salutatonē lōgā semel ponit' iteri⁹ et semel ex
teri⁹: si autē caret salutatonē lōgā tūc semel ponit' i dorso lrē ut ibi Illu
strissimo p̄ncipi ac dno dno Sigismundo Archiduci austriae etc. Quar
ta regula p̄sone mediij grad⁹ in spiritualib⁹ ut official' suffraganeus aut
decan⁹ q̄iqz nullaten⁹ scribūt sup̄scriptōz quia cū narratōe exp̄mit' ⁊ er
go nō ē op⁹ ponere alias suprascriptōz ut patet in citatōnib⁹ et mādāt
et cū dicūt mandam⁹ vobis dno plebano ibi vel ibi p̄stituto si p̄s̄tib⁹ fue
ritis requisitus quatenus peremptorie citetis talem vel talē. Quinta
regula in suprascripcione non debet poni hoc pronomen meo et ratio ē
quia in suprascripcione nichil debet poni q̄ directe respiciat personā mit
tentem sicut facit hoc pronomen meo quare debet poni suo quia suo est
relatiuum reciprocum et respicit tam personam mittentem q̄ recipientem

tem. Sexta regula Sagax rhetor seruare debet hoc q̄ ponderet donum
vel rem pro quo vel pro qua epistolam conficit unde si magni aliqd̄ petit
tunc ī superscriptione ponat maiora merita laudis vel vittuperij iuxta
exigenciam negocij. Septima regula persone spirituales de sumo gra-
du debēt vocari p̄res Quia sunt pat̄ res spirituales sed seculares vocant̄
principes. Status superscriptionis est tottuplex quottuplex est status
subscriptōnis: similiter meritum superscriptōis tottuplex ē quottuplex
subscriptōnis meritū: ideo ista breuitas gr̄a hic resecat̄ eo q̄ diffuse cir-
ca subscriptōne sup̄ habita sunt. Condictio superscriptōis quottuplex
est q̄druplex que p̄ma sc̄da t̄cia ⁊ q̄rta p̄rim̄ p̄dictō ē qua dictator supra-
scriptōis sp̄ incipiat ab adiectiuo ut Serenissio Illustrissio sanctissio / ve-
nerabili discreto ⁊c. Sc̄da p̄dictō ē q̄ dictator debz p̄ adiectiū locare ea
que docent̄ in illis mod̄i formā di superscriptōis hic infra positi. Tercia q̄
in fine ponat nom̄ affect̄o mediante illo noie gracioso metuendo sincero
dilecto cū illo p̄noie suo ethoc iuxta exigenciaz p̄sonaz. Quarta in q̄libz
p̄fecta superscriptōe debēt poni duo merita scz vnū magis p̄sie ⁊ hoc in
viris dicit̄ viz: i mulieribz vero dicit̄ m̄r cū adiectiuo d̄termināte i p̄inci-
pio aliq̄ dicit̄ oppositū s̄z qz tali oppositū i fauore iuuenū pl̄atū ē q̄ p̄-
ter seniores nō curent si q̄ m̄lta puerilia in eo reperit Et ergo aliud ē me-
ritū min̄ p̄mūe hoc in viris ciuis rustic̄ aduocat̄ ⁊c. i mulieribus aut̄
ciuisa rustica villana ⁊c. et illud debz poni p̄ nomē ⁊ p̄ cognomē p̄so-
ne recipient̄ et illa p̄dictō respicit maḡi superscriptōis in medio v̄l infimo
statu Exemplū d̄ viris puido necnon circūspecto viro Bernardo v̄l v̄l
burgimgrō in Rotenburg d̄no ⁊ p̄atri suo sp̄ fauoroso v̄l petro Suter
ciui oppidi lindo amico suo summe dilecto Exm̄ d̄ mulieribz honeste nec
non virtuose mulieri margrethe .n. in friburg d̄ne ac p̄matri sue sp̄ co-
lende Formaciōes superscriptōis quot sunt due que p̄ma ⁊ sc̄da p̄ria
formacio seu p̄m̄ mod̄o formandi superscriptōis est de sup̄mo statu talis
p̄rimo ponendū est adiectiū d̄terminans meritū ut Serenissio Illu-
strissio sicut secularis p̄nceps S̄z si fuerit cesar aut̄ impator siue rex spo-
nendū est illud adiectiū potent̄ illio v̄l magnificētissio Sed si fuerit in
statu sp̄iali debet si mi illud adiectiū reuerendissimo Beind̄ debet poni
p̄ncipi si habet ⁊c. aliquid de statu seculari aut in cristo patri si est sp̄ia-
lis Beind̄ debz poni illa p̄ricula ac domino domino tam in statu sp̄itua-
li quam seculari Beinde in statu seculari et sp̄ituali debet poni nomen
b iij

recipientis persone **D**eus debz poni illa pticula dei grā cū nomē meriti ⁊
loco hitaciōis **D**a exm de statu seculari **I**llustrissio pncipi ac dnō domīo
Alberto di gracia duci sardie marci hōi miſſie lantgrauo thuringie ⁊c
Da exemplū d̄ statu spūali ut reuerendissio in xpo patri ac dnō domīo
alberto diuina clemētia epō argētinenſi **S**ed si aliqs vellet formare su-
p̄scriptiōz ad impatores seu ad regem romanoz p̄mo sumat magni-
ficentissio ul' potentissio ⁊ illustrissio p̄ hoc pncipi ac dnō p̄ ea pro-
p̄riū nomē cū meritis p̄mo aq̄ſito. d̄terminato p̄ clausulā s̄ semp̄ augusto
d̄inde innato ut duci austriae ⁊c cōcludendo cū illa pticula dnō suo gra-
ciosissio. **E**xm̄ p̄potētissio ⁊ illustrissio pncipi ac dnō dnō **F**riderico
romanoz ī patori sp̄ augusto hūgarie dalmacie ⁊c **R**egi: austriae **S**tie
⁊ **C**roacie duci ⁊c **S**i autz aliqs vult facere sup̄scriptiōz ad papam p̄rio
ponat vnū d̄ illis adiectiuis clemētissio sanctissio d̄inde nomen pape d̄
inde illaz pticulaz diuina mīſaciōe dei nomē meriti cū nūmero quarto
ul' q̄nto dep̄ ponat illa pticula cū deuorū pedū osculis **D**a exm̄ **S**anctissio
mo in xpo patri ac dnō dnō alexandro diuina mīſaciōe pape sextocū de-
uorū pedū osculis vel similit̄ **S**ecūda formacio seu sc̄d̄ mod̄ formandi
sup̄scriptiōz est de sup̄scriptiōe simpliciuꝝ p̄mo enim nomē p̄sone reci-
pientis ponat ī datiuo ut nicolao sc̄do cognomē ut binder ſcio meritū ut
baccalaureo quarto adiectiuū d̄terminās meritū ut famato q̄nto locū habi-
taciōis ut ī līdo v̄l ī argētina ⁊c **D**a exm̄ ut nicolao binder baccalaureo
famato ī līdo ⁊c **A**ffect̄ sup̄scriptiōis quottuplex ē duplex sc̄z ācabilis
⁊ hostilis v̄n affect̄ sup̄scriptiōis hostilis est iste q̄ notificat̄ p̄sone recipi-
enti inhostilib̄ ut **C**rudelissio tiranno ac omni cristifidelium p̄secutori
maledictissio **S**ed affect̄ sup̄scriptiōis amicabilis est iste qui notifica-
tur p̄sone recipienti in amicabilib̄ ut gloriosissio regine ac oīm xp̄i fide-
lium p̄solatrici sp̄ benedictissio ei et ī hoc finitur mod̄ iste eplandi de quo fi-
ne laus illi q̄ est sine fine .

**Pro fundamento . kalendarum . nona-
rum . et yduum hanc tabulam considera**

totalis ipse annus per duodecim voluitur menses quoz nu-
merus et ordo hic paret:

Januarius Et dicitur a ianua qz sicut per ianuam intram^o
domū ita per ianuariū intram^o annum est enim limes anni .

Februarius et dicitur qsi sacrificatori^o v^o purgatori^o siue purgatiu^o qz
in illo mense olim precipue fiebant februa: purgaciones vel sacrificia pro
asab^o defuictorū ipsi plutoi^o Vel dicitur a febriz^o q tunc ofacili^o pringūt .
Martius et dicitur a marce p^{re} romulū v^o qz eo tempe cuncta anima^o
lia inclinantur ad marem et ad cubendi voluntatem .

Aprilis et dicit^o apilis quia tūc terra apitur et flores germinat .

Maius et dicitur a maiorib^o sicut iunius a iūnioribus | cū enim romul^o
instituisset rempublicaz diuisit pplm in duas partes scz in senes et iuue-
nes . in maiores et minores et ad honorem p^{ri}uz ab illis partibus duos
mens^o noi^o auit scz a maiorib^o maiū (a iuniorib^o iuniū vnde maiores in v^o
be manebant p^o consilio Sed minores ibant ad pugnāduz p^o re publica .

Julius et dicitur a iulio cesare qui tūc nat^o fuit v^o qz tunc de hostib^o tri-
unphauit vicit enim **Leopatra** reginaz egipti .

Augustus et dicitur eciam nomen proprium cesaris Quilibet eciaz ro-
man^o imperator potest dici august^o ab augēdo impium vnde in natiuita-
te domini legitur exiit edictum a cesare augusto eciam anthonomatice

Octavianus dictus est augustus quia super omnes alios auxit romanū
imperiu^o et ab illo dictus est quidam mensis augustus quia in eo mense
natus est vel quia obtinuit victoriam de anthonio .

Septembris nomen habet a numero et imbre quia septim^o est a marcio
et imbres habet Sic et october . november . atque december ex nume-
ro et imbribus vocabula acceperūt quez numerū dcurrentē decēber
finit pro eo quod denari^o numer^o p^{re}cedentes numeros clausit .

Isto p^{re}notato sequitur de diebus

ullibet mens. Tres celebres dies in se comprehendit et ab his
q alii capiunt nomen

Kalende. Primus dies mens. Et dicitur a kalo q est voco
qz eod die solebat pōrifex ascendere turri decōsuetudine romanoꝝ. Et vo
lens nūciare quotta esset luna eod die uel pncipiū mens. Dicebat plūies
kalo kalo quasi voco voco vos venite et audite etatē lune uel pncipiū
mens. Vel aliter de p̄suetudine romanoꝝ erat q in pncipio cuiuslibet
mens celebrarent nundinas et eas icipiebāt in nonis qz ergo venturi ne
sciebant pncipiū mens ideo sp̄ in p̄ma die p̄co turri ascēdebat et tocies
vocabat kalo q̄si voco vos ad nūdinās quott dies restabāt vsq̄ ad diem
ī quo volebant icipere foꝝ vt si quarto die quater dicebat kalo si in sexto
sexies vñ aliquis mensis quatuor hz nonas aliq̄s nonas p̄pter hāc cāz
ut latrones nescirent q̄n deberet esse foꝝ. Vel kalende dñr q̄si Colende
qz p̄ma dies cuiuslibet mens colebat̄ ariq̄t̄ in hōore Junōis. Vel dicūt
kalende a kalon q̄ ē bonū qz in p̄modie mens sibi in sicē solebant munu
scula mittere p̄ bono mense.

None dñr a nundinis qz per tott dies durabāt nundie quott sunt none.
Vel a non qz tuuc nulluz festum fiebat. Vel dñr secūdū aliquos nōe q̄si
noue quia noua statuta et p̄cepta illis dieb̄ publicabātur.
yduus dicunt̄ q̄si diuissōs ab iduo q̄ ē diuido qz tunc ppl̄ diuidebat̄ a nū
dis. Ab istis trib̄ dieb̄ solū dictōib̄ numerabilib̄ apposuit̄. Ceteri om̄s
dnominātur ut iō kal̄ 3 idus 2 nonas etc. utz in kalendario etc. Et qui
libz mēsis octo habet yduus.

Nota vbi cumqz pōitur numer̄ binarius circa p̄dicta nō debet p̄ferri sic
secūdū kl̄ 2 nōas vel 2 yduus qz hec dictio sed̄ dicit̄ a sequoz eris talis
autz dies nō seq̄tur diem kalendariū nō arum et yduū sed̄ p̄cedit. Ideo d̄z
dici p̄die kl̄ p̄die nōas vñ idus: p̄oz die añ k. n. ul. y. Et s̄ in om̄i
bus istis subitelligenda ē hec dictō ante ut sit s̄sus q̄to nōas q̄rta die ante
nōas etc.

ix^o

None et yduus nomē capiunt a mense ī quo sunt.
kalende verocum numero a mense sequente capiunt.
Sex nonas maius. october. Julius et mars.
Quatuor ac reliqui tenet yduus quilibet octo.

Dies primus kalende sequentes quatuor vñ sex none
moꝝ octo sequitur id̄. Deinde om̄s sunt kl̄ inē
sis tamē subsequētis.

Collectum est presens opusculum per venerabilem virum dominum Jacobum Obennel ex presantia optimarum artium liberalium magistrorum aliorumque studij Friburgensium conregentem nec non certorum juvenum pedagogum ac informatorem plurimum commendabilem. R. S. B.

1 9 9 2

Faint, mirrored text bleed-through from the reverse side of the page, appearing as ghostly impressions of a printed or written passage.

1523

